

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I. P.**, bývajúceho v Š., zastúpeného JUDr. Dagmarou Matuškovou, advokátkou v Bratislave, Búdková 12, proti žalovanej **2/ Slovenskej republike**, za ktorú koná **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné nám. 13, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 24 C 158/2008, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 25. marca 2014 sp. zn. 8 Co 115/2011, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 25. marca 2014 sp. zn. 8 Co 115/2011 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 3. februára 2011 č. k. 24 C 158/2008-113 návrh voči Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len ako „žalovaný 1/) zastavil. Žalovanú 2/ zaviazal zaplatiť žalobcovi 2 323,57 € a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 774,36 € na účet právnej zástupkyne žalobcu, všetko v lehote 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Vo zvyšku návrh zamietol. Žalovanému 1/ náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že Okresný súd Trnava rozsudkom z 27. októbra 2005 sp. zn. 5 T 58/2005 odsúdil žalobcu za spáchanie trestného činu skresľovania údajov hospodárskej a obchodnej evidencie k trestu odňatia slobody v trvaní 10 mesiacov s podmieneným odkladom a skúšobnou dobou v trvaní 2 rokov. Krajský súd v Trnave rozsudkom z 2. marca 2006, sp. zn. 5 T 58/2005 zrušil vyššie uvedený rozsudok v celom rozsahu a žalobcu podľa § 226 písm. b/ Trestného poriadku spod obžaloby oslobodil z dôvodu, že sa žiadneho trestného činu nedopustil. Súd prvého stupňa mal za preukázané, že žalobca sa domáhal na príslušnom ústrednom orgáne uspokojenia svojho nároku náhrady škody v rámci predbežného prerokovania, ktorý mu priznal náhradu škody vo výške 36 130 Sk titulom náhrady trov trestného konania a jeho žiadosti v časti týkajúcej sa

nemajetkovej ujmy vo výške 70 000 Sk nevyhovel. Konštatoval, že žalobcom označené trestné konanie vedené proti jeho osobe, v ktorom bol spod obžaloby oslobodený, možno považovať za konanie objektívne spôsobilé privodiť ujmu na jeho právach. Samotná závažnosť vznikutej nemajetkovej ujmy nie je jediným a výlučným faktorom pre určenie konečnej výšky zadosťučinenia v peniazoch. Právne relevantná je len taká nemajetková ujma, ktorej vznik je v príčinnej súvislosti s neoprávneným zásahom v značnej miere znižujúcim dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Takto zistený skutkový stav posúdil po právnej stránke podľa ustanovenia § 1 ods. 1, § 5 ods. 1, § 17 ods. 2, § 25 ods. 1, zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej len „zák. č. 514/2003 Z.z.“) v spojení s § 13 ods. 1, 2, 3 Občianskeho zákonníka a konštatoval, že sú splnené predpoklady pre priznanie nemajetkovej ujmy žalobcovi, keď mu doteraz nebolo poskytnuté ani len morálne zadosťučinenie vo forme ospravedlnenia. Uviedol, že žalobca bol v rozpore so skutočnosťou označený za „páchateľa protiprávnej činnosti závažného charakteru“, táto činnosť je všeobecne považovaná za protispoločenskú a nemorálnu a je spoločnosťou odsudzovaná. Vzhľadom na uvedené mal za to, že ujmu, ktorá žalobcovi vznikla v dôsledku trestného stíhania vedeného voči jeho osobe po dobu 1 a pol roka je možné odstrániť iba priznaním nemajetkovej ujmy. Predmetné trestné stíhanie vedené proti žalobcovi predstavovalo svojím rozsahom a intenzitou značný zásah do jeho osobnostných práv, ktorého negatívne následky pociťoval žalobca veľmi intenzívne počas priebehu celého trestného konania a tieto následky pretrvávajú v menšej miere dodnes. Pri stanovení výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch prihliadol na osobu žalobcu, ktorý dlhodobo vykonáva znaleckú činnosť a ktorý požíva vážnosť v profesijnom kruhu. Taktiež prihliadol na prostredie, v ktorom žalobca žije, keďže tento býva v menšom meste, pre ktoré je príznačná vnímavosť a informovanosť o jeho obyvateľoch najmä pokiaľ ide o osobu známou, ktorou je i osoba žalobcu. Vzhľadom na uvedené priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 2 323,57 €. Uvedenú sumu považoval s ohľadom na závažnosť ujmy, t. j. jej intenzitu, rozsah a trvanie, za primeranú a dostatočnú. Vo zvyšnej časti uplatnenej náhrady nemajetkovej ujmy návrh žalobcu ako nedôvodný zamietol, keď mal za to, že celková výška ním uplatnenej náhrady nemajetkovej ujmy je neprimeraná následkom, ktoré boli žalobcovi spôsobené nezákonným rozhodnutím v trestnom konaní. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 3 O.s.p. O trovách žalovanej 1/ rozhodol podľa ustanovenia § 146 ods. 2 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie žalovanej 2/ rozsudkom z 25. marca 2014 sp. zn. 8 Co 115/2011 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil tak, že návrh v celom rozsahu zamietol. Žalovanej 2/ náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že v súdnej veci je nesporné, že rozsudok Okresného súdu Trnava z 8. apríla 2005 (správne 27. októbra 2005), sp. zn. 5 T 58/2005 bol v celom rozsahu zrušený a žalobca oslobodený spod obžaloby rozsudkom Krajského súdu v Trnave z 2. marca 2006, sp. zn. 5 T 58/2005. Žalovanému podľa ustanovenia § 19 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z.z. začala trojročná premlčacia lehota na uplatnenie práva na náhradu škody plynúť až od doručenia predmetného rozsudku Krajského súdu v Trnave, t. j. od 29. marca 2006. Ďalej konštatoval, že premlčacia lehota neplynie počas predbežného prerokovania nároku, a to najdlhšie po dobu šesť mesiacov, preto uplynula 29. septembra 2006. Vzhľadom na skutočnosť, že žalobca podal návrh na pristúpenie žalovanej 2/ do konania ako pasívne legitimovaného účastníka v zmysle § 4 ods. 1 písm. a/ zák. č. 514/2003 Z.z. – Slovenská republika za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky až 2. novembra 2009 (aj keď návrh na začatie konania podal 16. septembra 2008), tak odvolací súd vzhľadom na námietku premlčania vznesenú žalovanou 2/ dospel k záveru, že žalobca si svoj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnil proti žalovanej 2/ na súde prvého stupňa z hľadiska plynutia trojročnej subjektívnej lehoty oneskorene. S poukazom na vyššie uvedené odvolací súd prihliadol na námietku premlčania vznesenú žalovanou 2/ a túto vyhodnotil ako dôvodnú, a preto rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil podľa § 220 O.s.p. tak, že návrh žalobcu zamietol. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd v zmysle § 224 ods. 1 a § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Dovolanie podal z dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. b/ a c/ O.s.p. V dovolaní uviedol, že ak by výkon práva namietať premlčanie uplatneného nároku bol len prostriedkom umožňujúcim poškodiť iného účastníka právneho vzťahu, zatiaľ čo dosiahnutie vlastného zmyslu a účelu sledovaného právnou normou by zostalo vedľajšie a z hľadiska konajúceho by bolo bez významu, jednalo by sa tak síce o výkon práva, ktorý je formálne so zákonom v súlade, avšak išlo by o výraz zneužitia tohto subjektívneho práva (označované rovnako ako šikana) na úkor druhého účastníka, a teda o výkon v rozpore s dobrými mravmi. Dovolateľ je toho názoru, že postup žalovanej 2/ aj s poukazom na skutočnosť, že k uplatneniu námietky premlčania došlo až v odvolacom konaní, je takou okolnosťou, z ktorej možno dôvodiť, že cieľom žalovanej 2/ bolo v priamom

úmysle poškodiť dovolateľa ako žalobcu. Zastáva názor, že povinnosťou súdu prvého stupňa bolo už po podaní návrhu na priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vyzvať žalobcu na opravu označenia žalovaného, keďže zo samotného návrhu vyplývalo, o aký zodpovednostný subjekt sa jedná a napriek nesprávne označenému žalovanému mal súd s týmto žalovaným konať. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Žalovaná 2/ dovolaciemu súdu vo svojom vyjadrení navrhla dovolanie žalobcu zamietnuť, keďže nie sú splnené podmienky, pre ktoré by malo byť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušené.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je potrebné zrušiť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 238.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom, ktorým v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil rozsudok súdu prvého stupňa. Preto dovolanie žalobcu proti tomuto rozsudku je prípustné podľa § 238 ods. 1 O.s.p.

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej.

Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 ods. 1 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 ods. 1 písm.a/ až g/ O.s.p. (t. j., či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

Podľa ustanovenia § 237 ods. 1 písm.f/ O.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Pod odňatím možnosti pred súdom konať v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť taký závadný procesný postup, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv.

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) ak súd koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu ochranu (I. ÚS 4/1994).

Citovaný čl. 46 ods. 1 ústavy (podobne aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru) je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu, zakotvených v VII. oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50 ústavy), normujúcich rámec, v ktorom je možné domáhať sa jeho rešpektovania (m. m I. ÚS 22/2003).

Obsah práva na súdnu ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva, alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov. Každé konanie súdu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu ochranu (I. ÚS 26/1994). K odňatiu práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy preto dochádza aj vtedy, ak sa niekto (každý) domáha svojho práva na súde, ale súdna ochrana tomuto právu nie je priznaná, alebo nemôže byť priznaná v dôsledku konania súdu, ktorý je v rozpore so zákonom (III. ÚS 72008).

To, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu, vyplýva aj z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Judikatúra tohto súdu nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, str. 12, § 29; Hiro Balani c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B, Georgiadis c/a Grécko z 29. mája 1997; Higgins c/a Francúzsko z 19. februára 1998).

Ústavný súd podľa konštantnej judikatúry (IV. ÚS 115/2003, III. ÚS 209/2004) tiež vyslovil, že „súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 6 ods. 1 Dohovoru), je aj právo účastníka na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takémuto uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia“.

Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Krasko c/a Švajčiarsko z 29. apríla 1993, séria A, č. 254-B, str. 49, § 30).

Preskúmaním veci dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutia. Odvolací súd sa totiž v odôvodnení svojho rozhodnutia vôbec nezaoberal námietkou žalobcu týkajúcou sa rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Ustanovenie § 3

Občianskeho zákonníka je všeobecným ustanovením hmotnoprávnej povahy a dáva súdu možnosť posúdiť, či výkon subjektívneho práva je v súlade s dobrými mravmi a v prípade, ak to tak nie je, požadovanú ochranu odoprieť. Dobré mravy sú súhrnom spoločenských, kultúrnych a mravných noriem základných, ktoré preukázali počas historického vývoja určitú mieru stálosti (nemennosti), vyjadrujú podstatné historické tendencie a stotožňujú sa s nimi podstatná časť spoločnosti.

Všeobecne možno bezpochyby dôvodiť, že v konaní účastníkom konania opodstatnene vznesenú námietku premlčania voči uplatňovanej pohľadávke, nemožno pokladať za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože inštitút dobrých mravov je zákonným inštitútom a prispieva k istote v právnych vzťahoch. Za špecifických okolností však výkon práva namietat' premlčanie uplatneného nároku by mohlo byť konaním umožňujúcim poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by zánik uplatňovaného nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo neuplatnil včas. Znaky konania vykazujúce priamy úmysel poškodiť druhého účastníka je potrebné vyvodzovať z tých okolností, za ktorých bola námietka premlčania tohto nároku uplatnená a nie z okolností a dôvodov, z ktorých je vznik uplatňovaného nároku odvodzovaný, inými slovami, rozhodujúce (určujúce) pre odopretie účinkov námietky premlčania sú okolnosti, ktoré existovali v čase uplatnenia námietky premlčania. Tieto okolnosti musia byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do právnej istoty, akým je neumožnenie práva uplatniť námietku premlčania.

V súdnej veci žalobca okolností, pre ktoré by uplatnenie námietky premlčania malo byť v rozpore s dobrými mravmi odvodzoval zo skutočnosti, že žalovaná 2/ sama zdržiavala rozhodnutie o náhrade škody, ktorá žalobcovi nezákonným rozhodnutím Okresného súdu Trnava vznikla a odmietla mu nahradiť nemajetkovú ujmu napriek tomu, že jej zákon č. 514/2003 Z.z. takéto právo priznáva. Rovnako namietal, že žalovaná 2/ vznesla námietku premlčania až v odvolacom konaní. Odvolací súd však neposudzoval vytýkané a ani iné aspekty súvisiace so vznesenou námietkou premlčania, s výnimkou konštatovania, že z povahy námietky premlčania vyplýva, že ju účastník konania môže uplatniť v ktoromkoľvek štádiu konania až do právoplatného skončenia veci.

Bude preto úlohou odvolacieho súdu, aby v ďalšom konaní v tejto časti zvážil všetky skutočnosti prichádzajúce do úvahy pre prijatie námietky premlčania, prípadne pre odopretie jej účinkov a následne vo veci rozhodol a rozhodnutie náležite odôvodnil.

Nepreskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu, majúca za následok jeho nepresvedčivosť je vadou konania, ktorou sa, ako už bolo uvedené, účastníkovi odníma možnosť riadne konať pred súdom. So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovoláním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nebolo možné v dovolacom konaní podrobiť prieskumu z hľadiska správnosti zaujatých právnych záverov, lebo vzhľadom na už spomenutú vadu konania, nemožno posúdiť, či napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na (ne)správnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky na záver poznamenáva, že konanie voči žalovanej 1/ bolo právoplatne zastavené výrokom rozsudku Okresného súdu Bratislava I z 3. februára 2011 č. k. 24 C 158/2008-113.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. júla 2015

JUDr. Viera Petříková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová